

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/1327
Toplantı Tarihi/Sayısı : 26.12.2023/36
Karar Numarası : 2023/1099
Başvuran : K. Y.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir 2 No'lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : Karatekeli Cad. No:58 Kırklar - Buca / İZMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, koşulların havalandırma bahçelerinin üst kısmının çift sıra teller ile kaplı olduğu, hangi suç gruplarının bu koşullarda kalacağına dair bir standart bulunmadığı ve bu durumun Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Hükümlü olarak kalmakta olduğu İzmir 2 No'lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki koşulların bazılarının havalandırma bahçelerinin üst kısımlarının fens telleri ile kapatıldığını,

b. Aynı suç grubundan olup yakın süreli hapis cezası alan mahkumların kaldığı koşulların havalandırma bahçelerinden bazılarının üstünün açık, bazılarının ise fens teli ile kapatılmış olduğu; bu konuda Kurum bünyesinde oluşturulmuş herhangi bir standart olmadığı,

c. Koşununun bağlı olduğu havalandırma bahçesinin üstünün fens telleriyle kapatılmış olmasının psikolojisini, yaşantısı ve sağlığını olumsuz etkilediğini,

ç. Genel itibarıyla uygulamanın Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmekte ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap İzmir 2 No'lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Kurum idaresinin hiçbir hükümlü ile bir hasımlılığının bulunmadığını; hükümlülere dil, din, ırk, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, milli veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmadan eşit şekilde yaklaşıldığını ve hiçbir hükümlüye işkence, kötü muamele, onur zedeleyici, insan haklarına aykırı tutum, davranış veya kanun dışı herhangi bir uygulamanın yapılmasının kesinlikle söz konusu olmadığını,

b. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 4/11/2016 tarihli ve 77204178-207.04.02/14233/... sayılı yazı ile Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının havalandırma boşluklarına fens teli montajı yapılması konusunda yapılan çalışma ile ilgili talimatı üzerine yine Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 2/12/2016 tarihli ve 42626735-769/3293/... sayılı yazısı doğrultusunda havalandırma

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

bahçelerinden bazılarının üzerinin hazırlanan fens telleriyle kapatıldığı ifade edilmiştir.

4. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuru dilekçesini tekrarla kaldığı koğunun üzerinin çift sıra tel ile kapatılmış olmasının psikolojisini bozduğunu ve durumun, “ceza içinde ek bir ceza” olarak nitelenebileceğini,

b. Tutulmakta olduğu Kurum’un yirmi yıldır faaliyette olduğunu, tehlikeli suç gruplarının yine bu ve benzeri ceza infaz kurumlarında tutulduğunu ve bu zamana kadar gerek duyulmayan fens teli uygulamasına neden Őimdi ihtiyaç olduğunu anlayamadığını,

c. Fens teli uygulamasının düzen ya da disipline bir etkisinin olmadığını; zaten yüksek duvarlar ve alınan diğer önlemler ile cezaevlerinde yüksek güvenlik sağlandığını; eğer fens teli uygulaması, kaçma girişimlerine karşı ek bir güvence sağlıyorsa neden yalnızca bazı koğullarda tatbik edildiğini,

ç. Ceza infaz kurumlarında her türlü suç grubundan insan olduğunu; uygulamanın, tutulmakta olduğu koğuşta fens teli uygulaması olan mahkumlarla diğerleri arasında ayrımcılık teşkil ettiğini,

d. Fens teli uygulamasının kanuni ya da anayasal bir dayanağının olmadığını iddia etmiştir.

5. 15/8/2023 tarihli ve ... sayılı yazı ile muhatap Kurumdan ek bilgi-belge talebinde bulunulmuş ve cevabi yazısında atıfta bulunduğu “Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 4/11/2016 tarihli ve ...-207.04.02/14233/... sayılı yazı ile Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının havalandırma boşluklarına fens teli montajı yapılması konusunda yapılan çalışma ile ilgili talimatı üzerine yine Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 2/12/2016 tarihli ve ...- 769/3293/... sayılı” yazılarının birer suretinin gönderilmesi talep edilmiştir. 4/10/2023 tarihinde, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen 3/10/2023 tarihli ve 7648/... sayılı cevabi yazıda;

a. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 8’inci maddesinin birinci fıkrasında “Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.” hükmü çerçevesinde pencerelere fens teli çekildiği, fens tellerinin koğuş havalandırma sirkülasyonunu veya gün ışığını engelleyici bir etkisinin bulunmadığı,

b. Ayrıca Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Komitesi'nin üye devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında 2006/2 No’lu Tavsiye Kararının “Yerleştirme ve Barınma” başlıklı 18’inci maddesinin onuncu fıkrasında yer alan; “Bütün mahpusların kaldıkları yerler, onların kaçma ve kendilerine veya başkalarına zarar verme tehlikesine karşı asgari sınırlayıcı güvenlik düzenlemelerine uygun koşullarda olmalıdır.” hükmü kapsamında ülke genelinde yer alan ceza infaz kurumlarında anılan hükümler gereğince işlem yapılmakta olduğu ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17’nci maddesi; “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.” hükmünü haizdir.

7. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

8. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Karar türleri” başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: “Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilemezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre bir kişiyi özgürlüğünden alıkoyan önlemler genel olarak elem verici ve onur kırıcı bir durum içermektedir. Ancak yüksek güvenilirli bir ceza infaz kurumunda tutulma, mahpuslar için tek başına kötü muamele yasağının ihlali olarak kabul edilemez. Kamu düzeninin sağlanması amacıyla bazı suçlardan ceza alanların veya tehlikeli mahkûmların yüksek güvenilirli ceza infaz kurumlarında tutulmaları gerekebilir. Firarı engellemek, diğer mahkûmların huzur ve güvenliğini sağlamak amacı ile yapılacak bu tür düzenlemeler bazı mahkûmların diğer mahkûmlardan ayrılması ve sıkı kontrol altında tutulmasını öngörebilir (AİHM, *Ramirez Sanchez/Fransa* [BD], B. No: 59450/00, 4/7/2006, para. 80-82 ve 138). Diğer yandan, 2000'li yılların başında Rusya'daki cezaevlerinde, mahkûmlar arasındaki iletişimi engellemek için tasarlanan metal panjurlar veya pencerelere yerleştirilen eğimli plaklar; İşkenceyi Önleme Komitesi'nin belirttiği gibi, sadece mahpusları doğal ışıktan mahrum etmek ve barınma yerlerine temiz hava girmesini engellemekle kalmamış, aynı zamanda hastalıkların ve özellikle tüberkülozun yayılmasına elverişli koşullar da yaratmıştır (AİHM, *Ananyev ve Diğerleri/Rusya*, B. No: 42525/07,10/1/2012, para. 153).

13. Anayasa Mahkemesi, cezaevlerindeki fens teli uygulamasına ilişkin “...suç işlenmesinin önlenmesi, kurum güvenliğinin sağlanması gerekçesiyle havalandırma bahçesi üzerine fens teli çekilmesinin ceza infaz kurumunda bulunmanın bir sonucu olarak hürriyeti bağlayıcı tedbir gereğince katlanılması mümkün ve muhtemel bir tedbir olduğunu değerlendirmiştir. Bu çerçevede kanuni dayanağı bulunan, makul gerekçelerle açıklanan ve mahpuslar tarafından katlanılması mümkün ve muhtemel görülen etki ve rahatsızlıkların başvuru açısından çekilmez bir durum oluşturmaktan uzak olduğu ve başvuruya konu uygulamalar nedeniyle meydana geldiği ileri sürülen rahatsızlığın Anayasa 17. maddesi bağlamında

aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.” (AYM, Müjdat Gürbüz ,B. No: 2017/36529, 23/5/2018, para. 83, 84) şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Aynı yönde ve daha güncel bir kararında ise Anayasa Mahkemesi (AYM, Ali ONAY, B. numarası :2019/26373, 13/4/2023, para. 11,12), “Başvuru konusu olayda havalandırma bahçesinin üzerine fens teli çekilmesinin tutuklu ve hükümlüler açısından Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olup olmadığı tespit edilmelidir.” demiş ve “Eldeki başvuruda anılan kararda belirlenen ilkelerden farklılık arz eden bir durum bulunmadığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna” karar vermiştir.

14. Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standartlar Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), “Sınırlamalar, Disiplin ve Yaptırımlar” bölümündeki 36’ncı kurala göre; “Disiplin ve düzen, alıkonulmanın güvenli bir şekilde işletilmesi ve iyi-düzenli bir topluluk hayatının sağlanması için gerekli olandan daha fazla olmayan kısıtlamalarla sağlanacaktır.”

15. Avrupa Cezaevi Kurallarının 3’üncü maddesine göre “Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır.”

16. Yine aynı yönde, “Mahpuslar için dış dünya ile makul derecede iyi bir temas sürdürmeleri de çok önemlidir. Her şeyden önce, bir mahpusa ailesi ve yakın arkadaşlarıyla olan ilişkilerini koruma imkânı verilmelidir. Yol gösterici ilke, dış dünya ile temasın teşvik edilmesi olmalıdır; bu tür bir temas üzerindeki herhangi bir sınırlama, yalnızca kayda değer nitelikteki güvenlik endişelerine veya kaynak hususlarına dayanmalıdır...” (Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezayı Önleme Komitesi [AIÖK], 2. Genel Rapor, Cezaevleri, para. 51) ve “AIÖK sıklıkla metal panjur, kapak ve plaka gibi hücre pencerelerine yerleştirilerek tutukluları gün ışığına erişimden mahrum bırakan ve kaldıkları yere temiz hava girmesini engelleyen araçlarla karşılaşmaktadır. Bunlara özellikle dava-öncesi mahkeme önüne henüz çıkarılmamış tutukluların bulundurulduğu yerlerde rastlanmaktadır. AIÖK, belli tutuklular açısından hile ve/veya suça yönelik faaliyetlerle ilgili riskin önlenmesine yönelik özel güvenlik önlemlerinin gerekli olabileceğini tamamen kabul etmektedir. Ancak bu tür önlemlerin uygulanması kural değil, istisna olmalıdır. Bunun anlamı şudur: ilgili yetkililer her bir tutuklunun durumunu ayrı ayrı değerlendirerek belli güvenlik önlemlerinin hakikaten gerekli olup olmadığını incelemelidir. Bunun da ötesinde, böyle önlemler gerekli olsa dahi, hiçbir zaman söz konusu tutukluların gün ışığı ve temiz havadan mahrum bırakılması anlamına gelmemelidir.”(AIÖK, 11. Genel Rapor, Gün Işığı ve Temiz Havaya Erişim, para. 30).

17. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “Hapis Cezalarının İnfazında Gözetilecek İlkeler” başlıklı 6’ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca; “Hapis cezalarının infaz rejimi, aşağıda gösterilen temel ilkelere dayalı olarak düzenlenir: Hükümlüler ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulurlar.” Aynı Kanun'un 9’uncü maddesinin birinci fıkrasında yüksek güvenlikli ceza infaz kurumları “Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesisler” şeklinde tanımlanmıştır. Mezkûr maddenin ikinci fıkrasında ise; silahlı terör örgütüne üye olma ve Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ilişkin cezaların yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında

infaz edileceği hüküm altına alınmıştır.

18. Yukarıda ifade edilen tüm hususlara ilave olarak “*Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiğini ifade etmek gerekir.*” (AYM, *Tahir CANAN*, B No:2012/969, 18/9/2013, para.23). Tutulan kişi üzerindeki etkilerinin kötü muamele yasağı açısından aranan asgari eşik seviyesine ulaşp ulaşmadığı hususu, somut olaya özgü koşullar çerçevesinde her başvurucuya veya başvurucunun her başvurusuna göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır.

19. Somut olayda başvuranın tutulmakta olduğu yüksek güvenlikli cezaevi statüsündeki İzmir 2 No’lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda, koşulların havalandırma bahçesinin üzerine fens teli çekilmesi şeklindeki uygulama, başta terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü/tutuklu olanların; havalandırma bahçesinde haberleşmek, iletişim kurmak, yazışmak için kullanılan ve “pusula” olarak tabir edilen kağıtları birbirlerine atmalarını engellemek amacıyla Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden gelen yazı doğrultusunda uygulanmaya başlanmış olup “...*bu kapsamda, somut olayda ceza infaz kurumunun, havalandırma bahçesinin üzerine fens teli takılmasının Kurum güvenliğinin tehlikeye düşmemesi gibi kamu yararı bulunan makul bir amaçla yapıldığı...*”(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu [TİHEK] , B. No: 2022/1708, K. No: 2023/580, 31/7/2023, para. 12) ve uygulama ile tutulma koşulları bakımından kötü muamele yasağı açısından aranan asgari eşik derecesinin aşılmadığı anlaşıldığından söz konusu iddianın yerinde bulunmadığı ve ihlal olmadığı değerlendirilmiştir.

20. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirilmekte birlikte, yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlaline varan bir uygulama bulunmadığı değerlendirilmektedir.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

26/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye